

Anita Lewandowska

Patologia informacji : jeden z elementów wojny hybrydowej

Ante Portas. Studia nad bezpieczeństwem nr 1 (6), 187-199

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anita Lewandowska
Uniwersytet Gdański

PATOLOGIA INFORMACJI – JEDEN Z ELEMENTÓW WOJNY HYBRYDOWEJ

(Pathology of Information as a Part of the Hybrid Warfare)

Streszczenie:

Celem artykułu jest próba wyjaśnienia czynników i mechanizmów wpływających na społeczeństwo w okresie kryzysu – konfliktu, ponadto określenie udziału danych czynników w powstawaniu i podtrzymywaniu nieprawidłowych form funkcjonowania takiego społeczeństwa, całego bądź jego części. Mówiąc o patologii informacji mam na myśli wpływ owej informacji na jednostkę oraz całą strukturę społeczną. W sytuacji, kiedy informacja staje się dobrym samym w sobie zaczynają tworzyć się nowe dziwaczne twory społeczne a wszystkie działania podejmowane przez społeczeństwo są odzwierciedleniem wpływu informacji na jednostkę i całą strukturę społeczną. Patogenem jest tu informacja, ilość tych informacji oraz treść tych informacji i ich wpływ. Mimo iż żyjemy w świecie, który jest nacechowany nową technologią i mamy szybki dostęp do informacji, to właśnie ten szybki dostęp do informacji stanowi tu ognisko zapalne, które sprzyja rozwijaniu się konfliktu.

Summary:

The aim of the article is an attempt to explain the factors and mechanisms that affect the society during the crisis – conflict, moreover, to determine the share of certain factors in the development and sustaining of abnormal forms of such society functioning, the whole or part thereof. Speaking about pathology of information I mean the impact of this information on the unit and the entire social structure. In a situation where information becomes a good in itself, there begin to create new, bizarre social formations and all actions taken by the society are a reflection of the effect of information on the unit and the entire social structure. Information, amount of information, content of this information and its impact is here the pathogen. Although we live in the world that is characterized by new technology and we have a rapid access to information, this rapid access to information is an inflammatory focus here – which is conducive to the development of the conflict.

Słowa kluczowe:

Patologiczne informacje, informacja, wojny hybrydowe

Keywords:

The pathological information, information, hybrid wars

Wstęp

W niniejszym artykule poszukuję odpowiedzi na pytanie, czym właściwie jest patologia informacji?

Żyjemy w świecie, który przepełniony jest nowymi technologiami i dzięki temu możemy się cieszyć niezwykle szybkim przepływem informacji, ale paradoksalnie łatwość i powszechność dostępu do informacji stanowi ognisko zapalne, sprzyjając rozwijaniu się nowych typów zachowań dewiacyjnych. Jako patologię informacji rozumiem wpływ owej informacji na jednostkę oraz całą strukturę społeczną. W sytuacji, kiedy informacja staje się dobrem samym w sobie, zaczynają tworzyć się nowe, dziwaczne podziały/reakcje społeczne.

Działania podejmowane przez społeczeństwo są odzwierciedleniem wpływu informacji zarówno na jednostkę, jak i na całe grupy społeczne. Patogenem stać się tu może sama informacja, ilość przepływających informacji oraz treść owych informacji i ich wpływ na społeczeństwo.

Patologia

Termin „patologia” ma szerokie zastosowanie. Słowo wywodzi się z greckiego *pathos* (choroba, cierpienie) i *logos* (słowo, nauka)¹. O patologii możemy mówić w różnorodnych kontekstach, najczęściej jednak termin stosuje się w naukach medycznych i społecznych, gdzie został swoiście zreinterpretowany.

W ujęciu medycznym patologia stała się obiektem zainteresowania odrębnej dziedziny naukowej – patomorfologii. Bada ona przyczyny, mechanizmy, objawy oraz skutki choroby na poziomie molekularnym, biochemicznym i morfologicznym². Pod terminem „choroba” kryje się natomiast zespół reakcji organizmu na działanie czynników chorobotwórczych, które zapoczątkowują reakcję i determinują jej kierunek, lecz nie muszą przez cały czas brać w niej udziału. Patomorfologię umiejscowić można pomiędzy teoretycznymi naukami medyczno-biologicznymi, a kliniką; staje się ona więc kluczem do zrozumienia istoty choroby i jej objawów³.

---

¹ W. Domagała, *Diagnostyka patomorfologiczna – zasady i cele*, [w:] *Podstawy patologii*, red. W. Domagała, M. Chosia, E. Uraśńska, Warszawa 2010, s. 1-2.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

W naukach społecznych wyodrębniono poddziedzinę zwaną „patologią społeczną”. Zajmuje się ona zjawiskami patologicznymi zachodzącymi w obrębie relacji społecznych, a obszar jej badań obejmuje etiologię, symptomatologię i profilaktykę⁴. Patologię społeczną możemy więc rozumieć jako „ten rodzaj zachowania, ten typ instytucji, ten typ funkcjonowania społecznego, czy ten rodzaj struktury, który pozostaje w zasadniczej, niedającej się pogodzić sprzeczności ze światopoglądowymi wartościami, które w danej społeczności są akceptowane”⁵. Patologia społeczna jest zjawiskiem wyraźnie negatywnym, „są to zagrożenia społeczne, które przyczyniają się do powstania zachowań patologicznych i prowadzą do dysfunkcji całych grup społecznych”⁶. Inna definicja określa ją natomiast, jako zjawisko społeczne, które jest niezgodne z wzorami zachowań (postaw), zawartymi w systemach normatywnych społeczności, stale się nasila i jest dysfunkcjonalne, wyraźnie zakłóca bowiem funkcjonowanie danej społeczności⁷.

Informacja

Słowo „informacja” jest wieloznaczne i sprawia trudności przy próbach jednoznacznego zdefiniowania. Wywodzi się z łacińskiego *informatio* (przedstawienie, wizerunek) oraz *informare* (kształtować, przedstawiać), które w tym kontekście rozumieć można jako formułowanie treści komunikatu i nadawanie sensu przekazywanej wiadomości⁸. Informacja to także „własność pewnych składowych stanu świata (jako systemu, jego fragmentu), wartościujących pewne zdanie pytające, polegająca na możliwości wartościowania na tej podstawie innego zdania pytającego, dotyczącego innych składowych stanu świata (innego fragmentu), wynikająca ze spełniania przez stany świata relacji wiążących wartości tych stanów”⁹. W rozumieniu potocznym oznacza zarówno sam komunikat, jak i przekazanie wiadomości na jakiś temat indywidualnemu lub zbiorowemu odbiorcy.

Pojęcie informacji możemy rozpatrywać w dwóch ujęciach: ilościowym i jakościowym. Ujęcie ilościowe polega na badaniu ilościowym danych informacji, które zostają dookreślone znaczeniowo, dzięki czemu podlegają procesowi wartościowania, a w konsekwencji możliwe staje się rozróżnienie informacji

⁴ L. Pytka, *Patologia społeczna*, [w:] *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, red. D. Lalak, T. Pilch, Warszawa 1999, s. 175–177.

⁵ A. Podgórecki, *Patologia życia społecznego*, Warszawa 1969, s. 24.

⁶ A. Lewandowska, *Efektywność Instytucji Pomocy Społecznej a bezpieczeństwo społeczne obywateli*, [w:] „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje”, Kraków 2015, Nr 17, s. 137.

⁷ J. Wódko, *Zjawiska patologii społecznej a sankcje społeczne i prawne*, Wrocław- Warszawa- Kraków- Gdańsk 1973, s.13-15.

⁸ M. P. Jankowski, *Pojęcie informacji, ilość informacji, maszyny informacyjne*, <<http://pts.edu.pl/teksty/mpj.pdf>> (30. 11. 2015).

⁹ *Ibidem*.

prawdziwej i fałszywej. Taka perspektywa umożliwia uwzględnienie w analizach konkretnych sytuacji, które w oczywisty sposób rzutują na proces podejmowania decyzji¹⁰. Ujęcie jakościowe (zwane inaczej psychologicznym) skupia się natomiast na semantycznych i pragmatycznych funkcjach znaku językowego, czyli informacja rozumiana jest tu jako znaczenie pewnej wypowiedzi, a także element wiedzy¹¹.

Przez patologię informacji możemy rozumieć zarówno komunikaty o specjalnie modyfikowanej treści, w tym także celowo pomijające pewne wątki, jaki i pluralizm informacyjny, który w konsekwencji doprowadza do dezinformacji.

Wojna hybrydowa

W rozumieniu Franka G. Hoffmana wojna hybrydowa jest zbieżnością fizyczną i psychologiczną bojowników oraz cywilów, czyli sił zbrojnych i społeczności, państw i aktorów niepaństwowych¹². Inni badacze zauważają, że hybrydowość to logiczna kombinacja strategii i taktyki, zmierzająca do wymieszania różnych typów działań zbrojnych¹³. John J. McCuen ujmuje hybrydowość jako kombinację wojny symetrycznej oraz asymetrycznej¹⁴. W świetle teorii wojen buntowniczych Jewgienija Messnera hybrydyczność jawi się natomiast, jako połączenie zarówno starych, jak i nowych różnorodnych rodzajów oddziaływań wojennych¹⁵.

Uogólniając, aby zaistniała wojna hybrydowa, potrzeba całego szeregu działań: mobilizacji elementów, wykorzystywania skomplikowanej, nowoczesnej aparatury wojennej, współpracy z podzielającymi podobne przekonania, pozyskiwania sojuszników, umieszczenia specyficznych informacji w przestrzeni medialnej, a także swoistej dystrybucji idei wśród społeczeństwa, mającej na celu zróżnicowanie społeczeństwa i stworzenie sztucznych podziałów, aby w konsekwencji wpłynąć na różnorodne sfery społeczne. Mamy więc do czynienia ze skrzyżowaniem odmiennych myśli strategiczno-operacyjnych. W działaniach strategicznych chodzi o wyznaczenie celu, do którego się zmierza. Strategia zaś to termin zapożyczony przede wszystkim z filozofii i wspólny dla

---

¹⁰ Z. Błasiak, M. Koszowy, *Informacja*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, <<http://www.ptta.pl/pef/pdf/i/Informacja.pdf>>, (19. 11. 2015).

¹¹ L. Floridi, *Outline of a Theory of Strongly Semantic Information*, <<http://www.philosophyofinformation.net/publications/pdf/otssi.pdf>>, (19. 11. 2015).

¹² F. G. Hoffman, *Hybrid Warfare and Challenges*, „Joint Force Quarterly”, Issue 52, 2009, s. 34-39.

¹³ D. T. Lasica, *Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory*, Fort Leavenworth 2009, s. 1-7.

¹⁴ J. J. McCuen, *Hybrid Wars*, <<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/mccuen08marapr.pdf>>, (19.11.2015).

¹⁵ L. Sykulski, *Wojny buntownicze – wprowadzenie do koncepcji Jewgienija Messnera*, <<http://geopolityka.net/leszek-sykulski-wojny-buntownicze/>>, (19.11.2015).

wielu dziedzin naukowych. Definiuje się ją jako planową procedurę, której następstwem jest teoretyczna i praktyczna linia postępowania¹⁶. Taktyka wojny hybrydowej sprowadza się do praktycznego sposobu osiągnięcia założonego celu. Współcześnie walki toczą się w różnych miejscach i w jednej linii czasowej. Na poziomie taktyki decydujący okazuje się wybór właściwego kierunku uderzenia, a także umiejscowienie go w czasie i przestrzeni, zgodnie z założeniami strategicznymi.

Wojna hybrydowa i patologia informacji

Aby lepiej zrozumieć patologię informacji oraz jej związek z wojną hybrydową, należy zwrócić szczególną uwagę na pewne aspekty. Wojna hybrydowa posiada charakterystyczne cechy. Jej istotę przyrównać można do działania układu, który funkcjonuje w przestrzeni materialnej i jest oddzielony od świata rzeczywistą bądź abstrakcyjną granicą. Jest więc zbiorem węzłów-obiektów, w jakim każda część odgrywa konstytutywną rolę w obrębie całości, współtworzy ją oraz określa jej działania w stosunku do innych zjawisk społecznych. Niezwykle istotną staje się tutaj autonomia. Każdy element (aktor) posiada bowiem swój własny sposób działania, konceptualizowania świata, wywierania wpływu, a także inaczej zorientowany jest na wspólny przecieź cel – zwycięstwo¹⁷. Układ hybrydowy to ciało wytwórcze, które kreuje nowe rodzaje działań wojennych; w procesie generowania owych działań pewne zabiegi prowadzone są jednak niezależnie od siebie, ale jednakowo pracują na wspólny kolektor oraz wykorzystane zostają zbiorowo w owej jednostce wytwórczej¹⁸. System ten funkcjonuje w sieci translacyjnej¹⁹. Sieć translacyjna określa charakter okresowego uporządkowania w przestrzeni elementów, a więc „stanowi nieskończony zbiór punktów przestrzeni uporządkowanych w ten sposób, że przy obserwacji układu z dowolnego należącego doń punktu wzajemne rozmieszczenie punktów układu i jego orientacja są zawsze takie same”²⁰.

Istotną cechą hybrydowego układu jest również zdolność do samokontroli. W podstawowym schemacie wygląda to następująco: sygnały z wewnątrz zostają przekształcone na swoisty język układu. Przekształcone sygnały następnie integruje się według jakiegoś planu (danego z wewnątrz w postaci zaprogram-

---

¹⁶ S. Mossor, *Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny*, Warszawa 1986, s. 185.

¹⁷ K. Abriszewski, *Poznanie, zbiorowość, polityka. Analiza teorii aktora-sieci Bruno Latoura*, Kraków 2008.

¹⁸ S. Okoniewski, Z. Szczepański, *Technologia i materiałoznawstwo dla elektroników*, Warszawa 2007, s. 149.

¹⁹ K. Abriszewski, *op.cit.*

²⁰ E. Malicka, *Laboratorium z Krystalografii, Komórki Bravais'go*, <http://uranos.cto.us.edu.pl/~crystal/lic/instrukcja_6.pdf> , (19.11.2015).

mowania). Wynik integracji w postaci rozkazu trafia do efektorów (np. komórek operacyjnych). W ich obrębie sygnał wewnątrzukładowy zostaje przekształcony w sygnał zewnątrzukładowy. Język własny układu zmienia się na język zrozumiały dla otoczenia. Zdolność układu do samokontroli to ostatni etap w wymianie sygnałów między układem a jego otoczeniem²¹. Zachodzi tu sprzężenie zwrotne, które polega na tym, że część sygnałów wychodzących z układu wraca do niego. „Poprzez to plan układu nie jest nigdy utrwalony; zmienia się zależnie od sygnałów powracających, które informują o tym, jak został on wykonany i jakie zmiany wywołał w otoczeniu”²². Skutkuje to wprowadzeniem wielu nowych funkcji oddziaływania, a każda nowa forma interakcji z otoczeniem połączona jest adekwatnie z najbardziej efektywnym sposobem działania dla danej grupy, zorientowanym na osiągnięciu celu. Działania te koncentrują się głównie na właściwej selekcji informacji dochodzących z zewnątrz i z wnętrza ustroju oraz na wyborze odpowiedniej formy wywierania presji²³.

Wojna hybrydowa przestaje być jedynie ciałem tekstowym czy też kulturowym, a nabiera znaczenia wojenno-prawno-politycznego. Podstawowym źródłem ją zasilającym staje się jej medialność.

Jako symbol polemiki słownej w zakresie polityki międzynarodowej należy jeszcze do przestrzeni przedstawienia²⁴. Interakcja z otoczeniem w sensie przyjmowania jego sygnałów i odpowiadania na nie, w której to wymianie raz jest się zwyciężonym, a raz zwycięzcą, stanowi konieczny warunek nasycenia metabolizmu informacyjnego, bez którego nie mógłby się rozwinąć metabolizm energetyczny (produkowanie informacji) i kontakt reprodukcyjny (oddziaływanie). Metabolizm informacyjny charakteryzuje się dwoistością. Jest jednocześnie odruchowo bezwarunkowy (informacje żyjące własnym życiem w świecie medialnym), jaki odruchowo warunkowy (specjalnie modyfikowana treść umieszczana w przestrzeni medialnej). Również w tym przypadku patologia informacji może być rozumiana w dwojaki sposób – jako zafałszowane informacje umieszczane w przestrzeni publicznej oraz jako informacje „złe”, a zatem patologiczne właśnie. Informacja patogenna w ujęciu behawioralnym to taka, która wywołuje swoistą reakcję oraz przyczynia się do powstania konfliktu. Niezgodny z oczekiwaniami odbiorcy komunikat, którego się on nie spodziewa, powoduje frustrację i prowadzi do patologicznych zachowań.

Zbadanie patologii informacji w dwóch powyższych ujęciach wymaga doboru odrębnej metodologii dla każdego z nich.

---

²¹ A. Kępiński, *Rytm życia*, Kraków, 2001, s. 11- 16.

²² A. Kępiński, *Schizofrenia*, Kraków 1992, s. 44.

²³ A. Korybko, *Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach To Regime Change*, <<http://orientalreview.org/wp-content/uploads/2015/08/AK-Hybrid-Wars-updated.pdf>>, (19.11.2015).

²⁴ M. Kłosiński, *Problem hybrydy*, „Świat i Słowo: filologia, nauki społeczne, filozofia, teologia”, 2010, nr 1(14), s. 158.

Metodologia

W niniejszym artykule skupię się wyłącznie na ujęciu behawioralnym. Jednym z podstawowych założeń behawioryzmu jest zbadanie, jak zachowuje się społeczeństwo pod wpływem danych komunikatów. Wiąże się to z pojęciem manipulacji. Obecnie stosowane socjotechniki pozwalają tak manipulować człowiekiem, a więc sterować nim, odpowiednio kształtując jego świadomość, by w efekcie podejmował decyzje zgodne z oczekiwaniami nadawcy informacji. Mało kto zdaje sobie sprawę, że pewne zachowania występujące w społeczeństwie są właśnie rezultatem patologii informacji.

Analizę poprzedzić winno precyzyjne określenie sytuacji komunikacyjnej. Składają się na nią następujące elementy: nadawca, odbiorca, typ kontaktu między nadawcą a odbiorcą, okoliczności sytuacyjne. W tym przypadku nadawcami informacji są osoby pełniące ważne funkcje społeczne, odbiorcami zaś zwykli obywatele, kontakt między nadawcą a odbiorcą zależny jest natomiast przede wszystkim od nadawcy jako osoby wyżej postawionej. Z kolei okoliczności sytuacyjne określić można jako specyficzne, informacja posiada bowiem zdolność wykreowania pozytywnej wizji świata.

Analiza

Analiza obejmuje filmy przedstawiające bezpośrednio wydarzenia na Ukrainie, znajdujące się głównie na serwerze YouTube²⁵. Na dobór badanego materiału wpływ miał fakt, iż film ukazuje *stricte* materialną rzeczywistość²⁶. Filmy na YouTube można porównać do klasycznej kroniki filmowej. Celem kroniki jest pokazanie aktualnych wydarzeń²⁷. Zdjęcia ukazujące się w kronice są zwykle spontaniczne i stanowią w pewnym stopniu „migawkę” ważnych wydarzeń.

Wybrane przeze mnie filmiki przedstawiają zdarzenia, które zająłoby się jedno z drugie, a ich jedyną cechą wspólną są okoliczności powstania. Składają się one z obrazów i szczegółów ukazujących daną rzeczywistość. Film wydobywa na jaw świat nigdy przedtem niewidziany, świat nieuchwytny, to właśnie filmowy materiał czyni widzialnym to, czego dawniej nie widzieliśmy lub nie mogliśmy zobaczyć, a więc skutecznie pomaga nam w odkryciu nowego świata²⁸.

Analiza filmów została przeprowadzona w dwóch ujęciach: psychoanalitycznym i teoretycznym. Ujęcie psychoanalityczne skupia się na sposobach przedstawienia głębszych treści (ważna jest tu symbolika połączeń) oraz tzw.

---

²⁵ Szerzej na temat YouTube, w książce, J. Burgess, J. Green, *YouTube*, Warszawa, 2011.

²⁶ S. Kracauer, *Teoria filmu*, Gdańsk 2008, s. 230-231.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, s. 338.

etapach przejścia (szczegóły zostają odczytane jako znaki)²⁹. Zaprezentowana analiza filmów wyzyskuje także założenia teoretyczne charakterystyczne dla metody o tzw. ambicjach teoretycznych. W tym przypadku analiza może mieć na celu weryfikację teorii, budowanie teorii lub przedstawienie teorii³⁰. Połączone sposoby analizy pozwalają na uzyskanie jednocześnie wniosków i teorii, czyli wnioski stają się tu teorią i punktem wyjściowym analizy. Pozwala nam to na odkrycie pewnych schematów zachowania się grup społecznych, a nawet całego społeczeństwa. Jeśli zestawić kilka filmów równoległe i odczytać je jako całość, zauważyć możemy pewne charakterystyczne cechy oraz kolejno pojawiające się etapy, a więc w tym przypadku stadia reakcji społeczeństwa. Dzięki temu zaobserwujemy, jak istotną rolę odgrywa informacja i jaki jest jej wpływ na społeczeństwo. Możliwy do uchwycenia staje się także problem zniekształconego odbioru informacji, co może być przyczyną powstania konfliktu zbrojnego.

Wnioski

Na podstawie połączonej analizy możemy wyróżnić trzy stadia wpływu patologicznej informacji na społeczeństwo: stadium owładnięcia, degradacji oraz adaptacji.

Stadium – owładnięcie

Cechą pierwszego stadium jest mniej lub bardziej gwałtowne przejście ze świata normalnego w inny, nieznaną świat kreowany przez informację. Pojawia się nowa wizja świata, nowy ład, nowy porządek. Społeczeństwo staje się inne – zmienione, odkrywa wszystko, na nowo, a przy tym ogarnia je chaos, pustka, „własne zło”. Jeśli zmiany mają charakter gwałtowny, ludzie nagle znajdują się w innym świecie zmienionych barw i proporcji. Koloryt otaczającego świata staje się bardziej tajemniczy i złowrogi, a ludzie coraz mniej rozumieją owe przemiany, gubią się i chcą uciekać. Wówczas w społeczeństwie zaczynają się wyłaniać określone typy jednostek, które na swój sposób próbują dostosować się do otaczającego nowego świata. Okres owładnięcia charakteryzuje się momentami frenetycznymi, lecz gdyby się przyjrzeć głębiej to można zauważyć, że dominuje tu groza, wywołana pluralizmem informacyjnym.

Stadium – degradacja

Degradacja społeczeństwa zaczyna się tu od rozpadu tożsamości, otępienia uczuciowego i trwa aż do rozpadu intelektualnego. Warunkiem przetrwania każdego układu społecznego jest określony porządek. Rozpad społeczeństwa,

---

²⁹ J. Aumont, M. Marie, *Analiza filmu*, Warszawa 2012, s. 297-325.

³⁰ *Ibidem*, s. 371-377.

jako cecha charakterystyczna tego etapu, polega właśnie na utracie tożsamości na skutek rozbicia określonego dla danej społeczności ładu. Zbiorowość traci swoją logiczną spójność i zaczyna składać się z poszczególnych typów jednostek, oderwanych od siebie i otaczającego świata. W tym stadium możemy wyróżnić następujące fazy: otępienie uczuciowe, intelektualne oraz oderwanie od rzeczywistości. Otępienie uczuciowe rodzi się, gdy ludzie przestają współodczuwać, czyli integrować się i solidaryzować. Społeczeństwo w konsekwencji coraz bardziej się rozwarstwa, wyłaniają się nowe podziały społeczne (klasy, kasty, grupy interesu), nie liczy się już dobro ogółu. Prowadzi to do unicestwienia panującego porządku i wyłonienia się nowego, który rządzi się chaotycznymi zasadami. Nie wiadomo już, co jest dobre dla społeczeństwa, a co dla jednostki. Z kolei otępienie intelektualne następuje w skutek zamętu informacyjnego, jaki panuje w społeczeństwie. W wyniku natłoku informacji nie ma już prawdy uniwersalnej, nie ma zasad, nie ma norm, nie ma prawa, wszystko wywróciło się do góry nogami – czarne stało się białym a białe czarnym³¹. Kolejna faza to oderwanie od rzeczywistości. Charakteryzuje je stan dominacji nowych zasad społecznych, które w warunkach normalnych zostałyby odrzucone jako nierealne.

Rzeczywistość to domena myśli, marzeń, uczuć, które wpływają na percepcję i wywołują określone działania³². Świat realny zaczyna wypełniać informacja, w skutek której teraźniejszość, przyszłość i przeszłość zlewają się w bezkształtną figurę. Współczesny świat realny nie znosi pustki, dlatego też codziennie dociera do nas nieograniczona ilość produkowanych, nadawanych i odbieranych informacji. Rzeczywistością staje się to, co nią nie jest, a jest tylko sztucznym tworem. Pojawiają się nowe schematy działania, nowe zasady funkcjonowania społeczeństwa. Dla danej społeczności czas stanął. Informacje, które do społeczeństwa docierają, wprowadzają je w nieustanny ruch, a wręcz dają wrażenie, że świat przyspieszył i napędzają rytm życia. Jednak to tylko pozory.

Stadium – adaptacja

Społeczeństwo przyzwyczaja się do nowych zasad funkcjonowania. Inny, nowy świat staje się czymś zwykłym i codziennym³³. W tym stadium możemy wyróżnić fazy: podwójna orientacja, perseweracja społeczna oraz dziwaczność³⁴. Patologia podwójnej orientacji polega na tym, że dana grupa bądź cała społeczność żyje jakby w dwóch światach jednocześnie. Społeczeństwo nie może tak funkcjonować, dlatego musi dokonać wyboru, w której rzeczywistości chce żyć.

---

³¹ A. Kępiński, *Schizofrenia*, Kraków 1992, s. 44-69.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

W tym stadium mamy do czynienia z „perseweracją społeczną”. Charakteryzuje się ona powtarzaniem określonych zachowań, nawyków, utartych schematów. Pojawia się, gdy dochodzi do ponownego owdładnięcia przez informację, gdy w nowych okolicznościach i pod wpływem nowych informacji następuje rozpad panującego porządku, co przyczynia się do zaburzenia rytmu funkcjonowania danej struktury społecznej. Wtedy społeczeństwo zaczyna wprowadzać tak zwane rytuały. „Rytuał jest swoistą obroną przed nieznanym”³⁵. Społeczeństwo powtarza pewne już znane schematy zachowań, które na pierwszy rzut mogą się wydać naocznym obserwatorom bezcelowe i bezsensowne lub też trafne i racjonalne. Rytuały są potrzebne społeczeństwu do obrony przed zejściem z wyznaczonego toru funkcjonowania, do którego zdążyło się już przyzwyczaić. W przypadku, kiedy społeczeństwo często stosuje owe rytuały, odczucie odczuwa je jako upór i fanaberię. Trudno jest tego typu społeczeństwo nawrócić na tak zwaną normalną drogę. Gdy się to jednak udaje, po pewnym czasie tego typu społeczeństwo może znów wrócić do swych starych, stereotypowych zachowań³⁶.

Taka zbiorowość jest osobliwa. Z jednej strony imponuje, a z drugiej przeraża. Ponadto cechuje się nieprzewidywalnością. Na skutek powtarzania utartych schematów zachowania owa nieprzewidywalność staje się dziwacznością, a zamiast lęku i grozy wywołuje tylko uśmiech politowania³⁷.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy oraz wyciągniętych wniosków możemy zaobserwować, jak na przykładzie społeczeństwa ukraińskiego funkcjonuje patologia informacji w ujęciu behawioralnym.

Dla Ukraińców faktem konstytuującym nową wizję świata, nowy ład, nowy porządek było przybliżenie do Unii Europejskiej poprzez podpisanie umowy stowarzyszeniowej. Można zauważyć, że jedna informacja w znacznym stopniu wpłynęła na społeczeństwo. Gdy otrzymało ono wiadomość o tym, że umowa nie dojdzie do skutku cała nowa wizja świata rozpadła się w niwecz. W wyniku natłoku informacji doszło do rozpadu społeczeństwa i podzielenia go na dwie połowy: prozachodnią i prorosyjską. Społeczeństwo ukraińskie utraciło własną tożsamość na skutek rozbicia określonego dla danej społeczności porządku. Widać tu wyraźnie fazy degradacji społeczeństwa ukraińskiego, takie jak otępienie uczuciowe, które przejawia się tym, że ludzie należący do jednej zbiorowości nie solidaryzują się między sobą, znajdujemy zarówno zwolenników, jak i przeciwników rządu ukraińskiego. Prowadzi to do coraz większego rozwarstwienia. Pojawiają się nowe podziały społeczne. Przykładem może tu być kształtująca się ówczesnie nowa elita rządząca, która chce walczyć o swoje

---

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem.*

interesy. Z kolei otępienie intelektualne przejawia się w tym, że w wyniku zamętu informacyjnego, który panuje w społeczeństwie ukraińskim, zrodził się chaos i zaczęła panować dezorientacja. W skutek pluralizmu informacyjnego społeczeństwo ukraińskie już nie posiada prawdy uniwersalnej, nie ma zasad, nie ma norm, nie ma prawa, wszystko wywróciło się do góry nogami. Stabilizacja legła w gruzach. Nie wiadomo, czy Unia Europejska i Stany Zjednoczone pomogą. Nie wiadomo, jak zachowa się Rosja i czy sama Ukraina poradzi sobie, przezwyciężając trudności. Widać też wyraźnie fazę adaptacji. Społeczeństwo przywykło już do nowych zasad, do nowej rzeczywistości, ale nie jest już takie samo.

Bardzo dobrze na przykładzie narodu ukraińskiego widać tzw. fazę perseweracji społecznej.

Przykładem może być Ukraińska pomarańczowa rewolucja, której w czasie kampanii wyborczej Wiktora Juszczenki patronował ten właśnie kolor, natomiast kolorem obozu Janukowycza był niebieski. Ukraina podzieliła się wówczas na dwa obozy. Lwów stał się stolicą „Pomarańczowych”. Centrum obozu Janukowycza był natomiast Donieck. W wyborach wygrał Janukowycz. Opozycja uznała jednak, iż były to sfalszowane wybory i domagano się ponownych. Na początku doszło do licznych protestów ludności. Na kijowskim Placu Niepodległości przez kilka tygodni protestowali zwolennicy opozycji, tzw. „Pomarańczowi”, domagając się przemian polityczno-gospodarczych w kraju. Społeczeństwo ukraińskie utrwaliło już pewien rytuał, pewien styl zachowania, co w pełni widoczne było w trakcie wydarzeń na Majdanie w 2014 roku. Skupiły one sporą uwagę obserwatorów, co z jednej strony wzbudziło podziw, a z drugiej odbierane było przez otoczenie jako uporczywe i męczące.

Pojawia się pytanie, czy w przypadku silnie utrwalonych schematów zachowań grup społecznych można dzięki odpowiednim działaniom zewnętrznym wpłynąć na reakcje danej społeczności i wywołać pożądane postępowanie, które byłoby zgodne z oczekiwaniami sterującego, czyli wywierającego wpływ? W moim odczuciu tak. Należy jednak przy tym pamiętać, że „hybryda wprowadza bliźnę tam, gdzie nie ma dla niej miejsca”³⁸. Bliźna ta zniszczy każdy jednoznaczny ład, „zdekonstruuje każdy system, spowoduje jego awarię, zaburzy i zdegraduje narzucane jej znaczenia”³⁹ po to, by różnicować społeczeństwa, narody i państwa, w imię woli wolności. Osiągnąć to można właśnie poprzez patologię informacji oraz znajomość słabych i mocnych stron danego społeczeństwa. Tylko trzeba byłoby założyć, że w takim ujęciu wszystko oddziałuje na siebie wzajemnie, a przypadek jest tylko błędem statystycznym, dopuszczalnym jedynie przy początkowych obliczeniach.

---

³⁸ M. Kłosiński, *op.cit.*, 158.

³⁹ *Ibidem*.

Bibliografia:

Monografie i artykuły:

- ✓ Abriszewski K., *Poznanie, zbiorowość, polityka. Analiza teorii akto-ra-sieci Bruno Latoura*, Kraków 2008.
- ✓ Aumont J., Marie M., *Analiza filmu*, Warszawa 2012.
- ✓ Burgess J., Green J., *YouTube*, Warszawa, 2011.
- ✓ Domagała W., *Diagnostyka patomorfologiczna – zasady i cele*, [w:] *Podstawy patologii*, red. W. Domagała, M. Chosia, E. Urasińska, Warszawa 2010.
- ✓ Hoffman F. G., *Hybrid Warfare and Challenges*, „Joint Force Quarterly”, Issue 52, 2009, s. 34-39.
- ✓ Kępiński A., *Rytm życia*, Kraków, 2001.
- ✓ Kępiński A., *Schizofrenia*, Kraków 1992.
- ✓ Kłosiński M., *Problem hybrydy*, „Świat i Słowo: filologia, nauki społeczne, filozofia, teologia”, 2010, nr. 1(14), s. 158.
- ✓ Kracauer S., *Teoria filmu*, Gdańsk 2008.
- ✓ Lasica D. T., *Strategic Implications of Hybrid War: A Theory of Victory*, Fort Leavenworth 2009.
- ✓ Lewandowska A., *Efektywność Instytucji Pomocy Społecznej a bezpieczeństwo socjalne obywateli*, [w:] „Kultura bezpieczeństwa Nauka – Praktyka – Refleksje” Kraków 2015, Nr 17, s. 137.
- ✓ Mossor S., *Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny*, Warszawa 1986.
- ✓ Okoniewski S., Szczepański Z., *Technologia i materiałoznawstwo dla elektroników*, Warszawa 2007.
- ✓ Podgórecki A., *Patologia życia społecznego*, Warszawa 1969.
- ✓ Pytka L., *Patologia społeczna*, [w:] *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, red. D. Lalak, T. Pilch, Warszawa 1999.
- ✓ Wódz J., *Zjawiska patologii społecznej a sankcje społeczne i prawne*, Wrocław- Warszawa- Kraków-Gdańsk 1973.

Źródła internetowe:

- ✓ Błasiak Z., Koszowy M., *Informacja*, Polskie Towarzystwo Tomasz z Akwinu, <<http://www.ptta.pl/pef/pdf/i/Informacja.pdf>>, (19.11.2015).
- ✓ Floridi L., *Outline of a Theory of Strongly Semantic Information*, <<http://www.philosophyofinformation.net/publications/pdf/otssi.pdf>>, (19.11.2015).
- ✓ Jankowski M. P., *Pojęcie informacji, ilość informacji, maszyny informacyjne*, <<http://pts.edu.pl/teksty/mpj.pdf>> (30.11.2015).

- ✓ Korybko A., *Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach To Regime Change*, <<http://orientalreview.org/wp-content/uploads/2015/08/AK-Hybrid-Wars-updated.pdf>>, (19.11.2015).
- ✓ Malicka E., *Laboratorium z Krystalografii, Komórki Bravais'go*, <http://uranos.cto.us.edu.pl/~crystal/lic/instrukcja_6.pdf> , (19.11.2015).
- ✓ McCuen J. J., *Hybrid Wars*, <<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/mccuen08marapr.pdf>>, (19.11.2015).
- ✓ Sykulski L., *Wojny buntownicze – wprowadzenie do koncepcji Jewgienija Messnera*, <<http://geopolityka.net/leszek-sykulski-wojny-buntownicze/>>, (19.11.2015).